

ŠTETA KOJU PROUZROKUJE DIVLJAČ I NJENA NAKNADA

Počuča M.¹, Tepavac R.²

Sažetak: Lov u svakom društvu predstavlja specifičnu delatnost koja zahteva posebno i dodatno pravno regulisanje. Štete koje prouzrokuje divljač odnosno štete do kojih može doći u lovu i način na koji se vrši nadoknada istih tema je ovog rada. Zakonom o divljači i lovstvu Srbije³ normirano je pitanje odgovornosti za štetu, s tim da je ove godine donet od strane Ministarstva za poljoprivredu i Pravilnik⁴ kojim se detaljnije reguliše pitanje mera za sprečavanje štete na divljači, postupak i način utvrđivanja štete. Autori se u radu bave teoretskim postavkama štete, odgovornošću za štetu i njezinim posledicama u samoj praksi kroz analizu primera iz sudske prakse naših i sudova država iz okruženja.

Ključne reči: šteta, divljač, korisnik lovišta, odgovornost, krivica, oštećeni

Uvod

Jedno od osnovnih načela građanskog prava je načelo dispozitivnosti. Po ovom načelu građanskopravni ili imovinskopravni odnos nastaje, prestaje i menja se u prvom redu voljom stranaka. Međutim, ima imovinskopravnih odnosa koji nastaju po sili zakona, kao što je slučaj sa odgovornošću za naknadu štete. Pri tome „Šteta je gubitak koji određeno lice trpi na svom dobru, s tim da je taj gubitak prouzrokovan određenim protivpravnim događajem.“⁵

Za nastajanje odgovornosti za štetu, potrebno je da postoje određene prepostavke, i to kumulativno. Mora da postoji subjekt koji je odgovoran za štetu (štetnik), a takođe i subjekt koji potražuje naknadu štete (oštećeni). Pored toga mora da postoji i štetna radnja štetnika, kao pravni osnov odgovornosti i šteta na strani oštećenog, kao i uzročno posledična veza (kauzalni neksus) između štetne radnje i posledice i na kraju još protivpravnost štetne radnje.

„ Za zakonodavca odgovornost predstavlja sredstvo za preraspodelu štetnih posledica jednog događaja, a krivica sredstvo za pripisivanje odgovornosti.“⁶ Odštetna odgovornost zasniva se na krivici štetnika (subjektivna odgovornost ili odgovornost po osnovu krivice) ili riziku od opasne stvari, odnosno opasne delatnosti (objektivna odgovornost). Kod ove druge odgovornosti odgovara se za štetu bez obzira na krivicu. To znači da oštećeni ne mora da dokazuje da je štetnik kriv za štetu. Ovo jasno proizilazi iz odredbe člana 154. st. 2. Zakona o obligacionim odnosima, koji propisuje: „Za štetu od stvari ili delatnosti, od kojih potiče povećana opasnost štete za okolinu, odgovara se bez obzira na krivicu“, a čl. 173. istog zakona utvrđuje: „Šteta nastala u vezi sa opasnom delatnošću smatra se da potiče od te stvari, odnosno delatnosti, izuzev ako se dokaže da one nisu uzrok štete.“ Oštećeni u slučaju štete, ne mora dokazivati da opasna stvar ili opasna delatnost nije bila uzrok štete. Dovoljno je da dokaže da su te stvari ili delatnosti sudelovale u štetnom događaju. Ovu pretpostavku uzročnosti odgovorno lice može oboriti ako dokaže da njegova opasna stvar odnosno delatnost nisu u određenom slučaju bile uzrok štete, odnosno da je štetu prouzrokovao neki drugi uzrok. Za štetu od opasne stvari odgovara njen imalac, a za štetu od opasne delatnosti odgovara lice koje se njome bavi.⁷ Prema odredbi člana 177. Zakona o obligacionim odnosima imalac se oslobađa odgovornosti za nastalu štetu ako dokaže da šteta potiče od nekog drugog uzroka koji se nalazio van stvari, a čije se dejstvo nije moglo predvideti, ni izbeći ili otkloniti (viša sila). Imalac stvari oslobađa se odgovornosti ako dokaže da je šteta nastala isključivom radnjom oštećenika ili trećeg lica.

Opšte pravilo građanskog prava je da je svako dužan da se uzdrži od postupaka kojim se može drugom prouzrokovati šteta. Ko drugome prouzrokuje štetu, dužan je da je nadoknadi. Šteta može imati različite oblike: može se javiti u smanjenju ili gubitku u nečijoj imovini (obična šteta, *damnum*

¹ Milan Počuča, docent, Pravni fakultet, Univerziteta Privredna Akademija, Novi Sad, Srbija

² Tepavac Rajko docent, Fakultetu za ekonomiju i inženjerski menadžment, Novi Sad, Srbija

³ Objavljen u „Službenom listu“ Srbije br.18/10 od 26.03.2010.godine

⁴ Pun naziv pravilnika je Pravilnik o merama za sprečavanje štete na divljači i postupku i načinu utvrđivanja štete. Objavljen je u „Službenom glasniku RS broj 2/12.

⁵ Milan Počuča: Naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha, Privredna akademija Novi Sad, 2008., str.10.

⁶ Marija Karanikić Mirić: Krivica kao osnov deliktne odgovornosti u građanskom postupku, Pravni fakultet univerziteta u Beogradu, Centar za izdavaštvo i informisanje, Beograd, 2009, str.25.

⁷ Videti član 174. Zakona o obligacionim odnosima, „Sl. List SFRJ“ br.29/78,39/85,45/89,i Sl.list SRJ 31/93.

emergens), ali i usprečavanju njenog povećanja (izmakla korist, *lucrum cesans*), pod uslovom da bi povećanje imovine sasvim izvesno, po redovnom toku stvari, nastupilo. Ovde je reč o materijalnoj šteti. Šteta se može javiti i kao neimovinska, kada se ispoljava u trpljenju nanetog psihičkog i fizičkog bola ili straha. „Zahtev za naknadu nematerijalne štete je zahtev za moralnu kompenzaciju oštećenog, uspostavljanje poremećene psihičke ravnoteže. Pravična novčana naknada bi trebalo da odgovara ovom zahtevu, da omogući oštećenom moralnu kompenzaciju, uspostavljanje narušene psihičke ravnoteže odnosno da preko određene sume novca oštećenom pruži neko materijalno zadovoljstvo koje će mu omogućiti moralnu kompenzaciju i povratiti mir u poremećenoj psihičkoj ravnoteži.“⁸

Područje odgovornosti za štetu koja može nastati u lovu

Divljač pojmovno određuje Zakon o divljači i lovstvu. Prema odredbi člana 4. st. 1. tač. 4. ovog zakona „divljač je zakonom određena vrsta divljih sisara i ptica“. U literaturi nailazimo „da su to one životinje koje su bile ili mogu postati predmet lova, a koje slobodno žive u prirodi“.⁹

Statusi zaštite divljači su: trajno zaštićene vrste divljači i lovostajem zaštićene vrste divljači. Trajno zaštićene vrste divljači (nelovne vrste divljači) zaštićuju se trajnom zabranom lova. Lovostajem zaštićene vrste divljači (lovne vrste divljači) zaštićuju se zabranom lova u određenom periodu (lovostaj). Lovostaj divljači ne odnosi se na sitnu divljač iz veštačke proizvodnje na poligonima za lov divljači¹⁰. Ministar poljoprivrede i ministar nadležan za poslove zaštite životne sredine sporazumno proglašavaju lovostajem zaštićene vrste divljači, trajanje lovne sezone na lovostajem zaštićene vrste divljači u otvorenim i ograđenim lovištima, ograđenim delovima lovišta i poligonima za lov divljači, kao i mere zaštite i regulisanja brojnosti populacija trajno zaštićenih i pojedinih vrsta, brojnosti populacija i obaveza iz potvrđenih međunarodnih ugovora.

Korisnik lovišta može da bude pravno lice koje ispunjava uslove za sprovođenje lovnog gazdovanja u skladu sa odredbama zakona¹¹. Korisnik lovišta može da bude pravno lice osnovano kao javno preduzeće, privredno društvo, drugi oblik preduzeća, kao i lovačka udruženja koja su osnovana da deluju u skladu sa zakonom.

Korisnik lovišta može da bude i pravno lice koje nije registrovano za obavljanje stručnih poslova u gazdovanju lovištem i/ili lovučuarskih poslova, ako ima zaključen ugovor o obavljanju stručnih poslova u gazdovanju lovištem i/ili lovučuarskih poslova sa pravnim licem registrovanim za obavljanje tih poslova pre podnošenja zahteva za dobijanje prava na gazdovanju lovištem.

Period gazdovanja lovištem daje se na period od 10 godina, osim u slučajevima kada je zakonom drukčije određeno.

Izuzetno, korisnik lovišta posebne namene može lovni revir dati u zakup pravnom licu na teritoriji RS koje ispunjava propisane uslove samo uz saglasnost Ministarstva, a na teritoriji autonomne pokrajine uz saglasnost nadležnog pokrajinskog organa.

Pravni izvori naknade štete.

Pitanje odgovornosti za štetu koju prouzrokuje zaštićena divljač rešeno je Zakonom o divljači i lovstvu i Pravilnikom o merama za sprečavanje štete na divljači i postupku i načinu utvrđivanja štete, a za neke specifične štete koje prouzrokuje divljač primenjuje se i Zakon o obligacionim odnosima.

Subjekt odgovornosti

Prema odredbi člana 88. stav 2. Zakona o zaštiti divljači i lovstvu štetu koju lovištem prouzrokuje zaštićena divljač dužan je da nadoknadi korisnik zemljišta, a prema stavu 3 štetu koju prouzrokuje trajno zaštićena divljač, dužno je da nadoknadi ministarstvo nadležno za poslove zaštite sredine.

Štetu koju prouzrokuje vuk na teritoriji na kojoj je lovostajem zaštićen, dužno je da nadoknadi Ministarstvo, ukoliko su korisnik lovišta i oštećeno lice preduzeli propisane mere za sprečavanje štete.

Štetu koju van lovišta prouzrokuje lovostajem zaštićena divljač dužno je da nadoknadi Ministrastvo, a na teritoriji autonomne pokrajine nadležni pokrajinski organ, ukoliko je vlasnik, odnosno korisnik površina van lovišta preduzeo propisane mere za sprečavanje štete.

Kriterijum odgovornosti

Divlje životinje (divljač) pravna teorija i sudska praksa tretira opasnim stvarima - stvarima koje su opasne po samim svojim osobinama, jer njihovo reagovanje i ponašanje čovek nikada ne može

⁸ Počuča Milan: Naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha, op.cit. str.58.

⁹ Dragoljub Petrovič, Odgovornost za štetu od životinja, Pravni život br. 10/1996, str. 603.

¹⁰ Videti član 20. Zakon o divljači i lovstvu Srbije iz 2010.

¹¹ Član 38. stav 1. Zakona o divljači i lovstvu Srbije.

predvideti niti je njihovo ponašanje podređeno volji njihovog imaooca. Njihova priroda, obzirom da se radi o živim organizmima, omogućava da voljnim, refleksnim ili nagonским pokretom i postupcima prouzrokuju štetu. Neke od njih, npr. srna je divlja životinja, mirna je i bezazlena u stanju mirovanja, ali to nije slučaj ako se ona nađe u aktivnom položaju - npr. iznenadnom skoku ili trku, kada može biti i jedini i isključivi uzročnik štete. Za štetu koju divlja životinja (divljač) nanese imovini i telu ljudi, odgovara se po principima objektivne odgovornosti. Tako će biti i u slučaju lovne štete, tj. štete koje divlje životinje pričinje poljoprivrednim i šumskim kulturama. Subjekt odgovornosti za ovakvu vrstu štete je organizacija koja gazduje lovištem (korisnik lovišta), a ovo na osnovu oborive pretpostavke da divljač stalno živi i razmnožava se na lovištu na kome je šteta pričinjena.

Pretpostavke za naknadu štete

Da bi se moglo govoriti o naknadi štete, pretpostavka je postojanje štete. No, ova pretpostavka sama za sebe nije dovoljna da oštećeni bude obeštećeni. Potrebno je da je oštećeni zahteva (načelo dispozitivnosti). Radi se o štetama koje potiču od divljači, koju divljač može da prouzrokuje ljudima ili imovini na zemljištu, vodama i šumama na kojima se lovište nalazi, kao i na površinama van lovišta na kojima se nalazi divljač. Te štete su sadržajno različite i zavise od konkretne divljači. Jelen može štetu prouzrokovati gaženjem useva, ispašom. Zec delimičnim ili potpunim skidanjem kore sa stabala i ramenih grana. Divlja svinja može preriti parcelu na kojoj se nalazi povrće. Medved može zaklati ili povrediti stoku. Fazan može oštetiti vetrobran prilikom kretanja automobila kroz lovište. Ove štete, bilo da su počinjene ljudima ili imovini na zemljištu, mogu biti i većeg obima. Ovo nameće potrebu da oštećeni poznaje put i način ostvarivanja navedenih šteta.

Za oštećenog je od bitnog značaja, obzirom na specifičnost naknade, najpre da zna rok u kome se može obratiti. Prema članu 89. stav 1 Zakona o divljači i lovstvu, pravno, odnosno fizičko lice kome je divljač prouzrokovala štetu može da podnese zahtev za naknadu štete korisniku lovišta, u roku od 10 dana od dana nastanka štete. Rok je određen u danima. Počinje teći prvog dana posle događaja od koga se rok računa, a završava se istekom poslednjeg dana.¹² Ako poslednji rok pada u dan kada je zakonom određeno da se ne radi, kao poslednji dan roka računa se sledeći dan. Rok od deset dana po svojoj prirodi je prekluzivan rok. Ako bi oštećeni propustio ovaj rok, korisnik lovišta nije dužan da odlučuje o podnetom odštetnom zahtevu. To i u slučaju ako kod oštećenog postoji neznanje i omaška. Kod prekluzivnog roka nema prekida i zastoja roka, te ove okolnosti ne mogu koristiti oštećenom.

Možemo primetiti da je objektivni rok od 10 dana suviše kratak i da nije određen da koristi oštećenom, jer on svojom kratkoćom onemogućuje oštećenog da štetu ostvari. Po nama bilo bi bolje rešenje da je uveden i subjektivni rok, po kome bi rok tekao i od dana saznanja za učinjenu štetu, pa makar taj rok bio kratak. Onako kako je rok za stavljanje zahteva za naknadu lovne štete određen u Zakonu o divljači i lovstvu, nametalo bi obavezu da vlasnik i korisnik svakodnevno ili na svakih deset dana „kontrolišu stanje svoje imovine“. Zahtev nerealan i pretežak. Vlasnik ili korisnik može imati više parcela u ataru sela, na kojima ima usev, voće ili povrće. Zakonodavac nije vodio računa o materijalnim gubicima vlasnika ili korisnika zemljišta koje bi on imao „redovnim kontrolisanjem stanja svoje imovine“.

Šta zahtev za naknadu štete treba da sadrži, zakon bliže ne određuje. Uputno je da se navede kada je i koja divljač oštećenom pričinila štetu sa opisom štete i visinom, ako je to oštećenom moguće. Korisnika lovišta procena oštećenog, niti navođenje divljači koju je štetu pričinila, ne vezuje, jer se ona utvrđuje u postupku i način regulisanom Pravilnikom o merama za sprečavanje štete od divljači iz 2012. godine.

Navedeni zakon u stavu 2. člana 89. insistira da je oštećeni uz zahtev za naknadu štete priloži odgovarajuću dokumentaciju kojom će dokazati nastanak štete od divljači. Zakon preciznije ne određuje koja je to dokumentacija kojom oštećeni dokazuje nastanak štete. To svakako može biti zapisnik o proceni štete koju je, na zahtev oštećenog, sastavilo stručno lice korisnika lovišta (lovočuvar npr.), fotografije, izjave svedoka i dr.

Postupak u kome se šteta utvrđuje i ostvaruje

Korisnik lovišta ima obavezu da u roku od 30 dana odluči o odštetnom zahtevu, po proceduri iz Pravilnika. Prema članu 8. Pravilnika šteta od divljači utvrđuje se tako što korisnik lovišta u kome je nastala šteta od divljači bez odlaganja, a najkasnije u roku od 24 sata od prijema zahteva za naknadu štete, obrazuje tročlanu stručnu komisiju za utvrđivanje uzroka štete i procenu vrednosti pričinjene štete. Komisija bez odlaganja, a najkasnije u roku od 12 sati pre planiranog početka uviđaja obaveštava podnosioca zahteva za naknadu štete i lovnog inspektora o vremenu i mestu vršenja uviđaja. Moguće su tri odluke: da ga usvoji u celini, ili delimično ili da ga odbije (ne usvoji u celini). Prve dve odluke

---

¹² Videti član 77. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima.

pretpostavljaju sporazum (poravnanje). Treća odluka Komisije daje oštećenom pravo i mogućnost da štetu ostvari u sudskom postupku, podnošenjem tužbe nadležnom sudu. Ovo sve dok ne nastupi zastarelost potraživanja. Može i tada, u očekivanju da mu se korisnik lovišta zahtevu ne suprostavi prigovorom zastarelosti. Tek tada, ako sud utvrdi da je ovaj prigovor osnovan, sud će odbiti tužbeni zahtev kao neosnovan. Valja istaći da ovaj prigovor ima materijalnopravnu prirodu, jer sud o zastarelosti potraživanja ne vodi računa po službenoj dužnosti. Kada zakon kaže da oštećeni tužbu može predati nadležnom sudu, ima u vidu mesnu i stvarnu nadležnost. Mesno bi bio nadležan sud sedišta korisnika lovišta. Stvarno može biti nadležan redovni ili privredni sud, zavisno od toga ko su subjekti obligacionog odnosa naknade štete. Valja istaći da obraćanje oštećenog korisniku lovišta u cilju mirnog rešenja štete, predstavlja procesnu pretpostavku o kojoj sud vodi računa po službenoj dužnosti. Ukoliko tužilac nije koristio mogućnost mirnog rešenja spora ili tužilac ne pruži dokaza o tome, sud će tužbu odbaciti, bez ulaženja u meritum spora. Time je oštećeni parnicu izgubio na procesnom terenu.

Član 87. Zakona o divljači i lovstvu govori o merama za sprečavanje štete. „Korisnik lovišta, vlasnik i korisnik zemljišta, voda i šume na kojima se lovište nalazi, kao i vlasnik i korisnik površina van lovišta na kojima se divljač nalazi, dužan je da preduzima sve neophodne mere radi sprečavanja štete koju divljač može pričiniti ljudima ili imovini.

Prema odredbi člana 88. Zakona o divljači i lovstvu, oštećeni (pravno i fizičko lice) kome je divljač prouzrokovala štetu ima pravo na naknadu štete samo ako je preduzelo propisane mere za sprečavanje štete od divljači. Radi se o materijalnopravnoj pretpostavci od koje zavisi pravo oštećenog na naknadu štete. U protivnom, oštećeni (vlasnik zemljišta i stoke odnosno korisnik zemljišta, ako se nađe u poziciji oštećenog, može ostati bez prava na naknadu štete. Zakon nije odredio koje su to mere, već je to ostavio da se uredi nižim pravnim aktom. Na osnovu člana 89. st. 4 i člana 91. st. 3. Zakona o divljači i lovstvu Ministar poljoprivrede, trgovine i šumarstva doneo je Pravilnik o merama za sprečavanje štete od divljači i postupku i načinu utvrđivanja štete.

Prema članu 4. st. 1. navedenog Pravilnika, vlasnik i korisnik imovine, radi sprečavanja štete od divljači, redovno kontroliše stanje svoje imovine i organizuje njenu zaštitu i čuvanje u skladu sa zakonom kojim se uređuje lovstvo i odredbama ovog pravilnika, i to: 1) zaštitom povrtnjaka, rasadnika, voćnjaka, plantažnih zasada i vinograda na način kojim sprečava prolaz dlakave divljači; 2) prilagođavanjem izbora biljne kulture koju zasejava ili sadi u prirodnom okruženju koje se nalazi oko poljoprivredne površine koju obrađuje, na način da se izbegnu ili u najvećoj meri smanje mogući rizici od šteta od divljači; 3) uklanjanjem useva i plodova sa površina u lovištu i u neposrednoj lovišta u agrotehničkom roku; 4) korišćenjem mehaničkih i hemijskih sredstava (repelenata) koja odbijaju divljač od useva, zasada i mladih stabala i to na način propisan pisanim uputstvom proizvođača; 5) vezivanjem pasa pored useva; 6) korišćenjem vidljivih plašila, svetlosnih i zvučnih uređaja; 7) kontrolisanim spaljivanjem materijala čiji dim i gasovi odbijaju divljač; 8) postavljanjem elektrograda (elektropastira); 9) korišćenjem mehaničkih sredstava za pojedinačnu zaštitu stabala voćaka i drugih sadnica (alufolija, metalne trake, plastične trake, plastična folija, plastični ili papirnati džakovi, šiblje, kukurozovina i drugi materijali); 10) čuvanjem domaćih životinja uz stalno prisustvo pastira i pasa čuvara; 11) zatvaranjem domaćih životinja u toku noći u obore izgrađene na način da se onemoguću ulazak bilo koje vrste divljači koja prouzrokuje, odnosno može da prouzrokuje štetu na domaćim životinjama; 12) sprovođenjem ostalih mera zaštite.

Prema navedenim merama, može se uzeti da je vlasnik i korisnik imovine, mora zaštititi svoju imovinu od divljači preduzimanjem dovoljnih i adekvatnih mera. Koje su mere dovoljne i adekvatne rešava se kao faktičko pitanje od slučaja do slučaja i ocena zavisi od konkretnih okolnosti pojedinog štetnog događaja. Okolnosti konkretnog slučaja mogu pokazati da je oštećeni delimično kriv za štetu koju mu je pričinila divljač. Tada ima mesta primeni čl. 192. Zakona o obligacionim odnosima, jer će postojati podeljena odgovornost za štetu, a sud će oceniti u kojoj meri oštećeni učestvuje u svojoj šteti i to izraziti procentom. Mislimo da su navedene mere u zakonu date samo *egzempli causa* (primera radi), a da korisnik i vlasnik svoju imovinu mogu štititi i drugim merama. Ako oštećeni svoju imovinu ne štiti shodnim merama, smatra se da je kriv i da je uzrok štete njegov propust a njegova krivica isključuje odgovornost preduzeća koje gazduje lovištem. S obzirom da Zakon o divljači i lovstvu ima kratku primenu, te ne postoje publikovane sudske odluke o navedenoj problematici, to ćemo, ilustracije radi, upotrebiti nekoliko ranijih sudskih odluka.

“ U jednom slučaju, jeleni su uništili samo sadnice koje nisu bile premazane zaštitnim hemijskim sredstvom “Arkotal”. Iz činjenice da je od 3.000 komada sadnica uništeno 247 komada i to

nepremazanih sadnica, sud je zaključio da je upravo tužiočev propust pravno relevantan uzrok nastale štete. Potpuno je izvesno da šteta ne bi nastala, da je tužilac sve sadnice premazao "Arkotalom."¹³

U drugom slučaju, ocenjeno je da je, podizanjem ograde u visini jednog metra, vlasnik zemljišta preduzeo potrebne i razumne mere radi sprečavanja ulaska divljači u voćnjak, uz obrazloženje: „Tačno je da vlasnik voćnjaka treba da preduzme, zavisno od određenih okolnosti, odgovarajuće i adekvatne mere radi sprečavanja takvih šteta od (divljači). U konkretnom slučaju oštećeni je to i učinio pa nema razloga da se smatra da je i sam pridoneo nastanku štete. Podizanjem ograde oko svog voćnjaka, visine preko 1 metra, tužilac je preduzeo razumne i potrebne mere radi sprečavanja ulaska divljači u voćnjak, a u materijalnopravnom smislu ne postoji podloga u obavezi čišćenja snega, snežnih nanosa, na kraju ne izvan onoga što pripada tužiocu kao stvarnopravnom ovlaćeniku.“¹⁴

U trećem slučaju tražena je naknada štete za jednu ovcu i dvoje junadi, koje je medved usmratio u štali tužioca. Izraženo je shvatanje da se naknada štete može tražiti samo za pričinjenu štetu na otvorenim zemljištima, otvorenom prostoru. Ako to nije slučaj, onda onaj koji je oštećen, nema pravo da traži naknadu. Jasno je zašto je zakonodavac ovako odredio. Stoku koja pase na otvorenim zemljištima, nije moguće zaštititi i osigurati, dok se zatvoreni prostor može dobro zaštititi i osigurati, pa ko to ne učini, onda je sam za to kriv. U ovom slučaju šteta je učinjena u zatvorenoj štali tužioca, koja se nalazi neposredno uz njegovu kuću, a ne na kakvom otvorenom zemljištu.¹⁵

U četvrtom slučaju sudovi su u oceni potrebnih zaštitnih mera od divljih svinja u nanošenju štete na parceli koja je bila pod kukuruzom procenili: "da su tužilja i njen suprug preduzimali sve potrebne mere zaštite na parceli i to loženjem vatre, paljenjem svetla, stavljanjem strašila i električnog čobanina na baterije."¹⁶

Odgovornost za štetu u toku lova

Članom 90. stav 1. Zakona o divljači i lovstvu, regulisano je pitanje naknada štete nastale u toku lova. Prema navednoj odredbi korisnik lovišta je solidarno odgovoran sa učesnikom u lovu, koji prouzrokuje štetu u toku organizovanog lova od strane korisnika lovišta.

Uvođenjem solidarne odgovornosti za štete nastale tokom lova, zakonodavac je oštećenog stavio u povoljniji položaj, što smatramo potpuno ispravnim i logičnim. Dakle, u slučaju nastanka štete tokom lova oštećeni ima dva dužnika. Može štetu zahtevati od korisnika lovišta i učesnika lova pojedinačno ili u isto vreme od obojice.

Štete u toku lova su one životne situacije kada korisnik lovišta organizuje lov, a učesnik u lovu prouzrokuje štetu. Često lovac iz organizovanog lova puca, a ne primeti lice koje u reonu lova obavlja radove (seče drva, reže šiblje, skuplja gljive i sl.) i pogodi ovakvo lice ili pogodi lovočuvara ili učesnika lova. Odgovornost za ovakve štete prosuđuje se prema objektivnoj odgovornosti, a kod učesnika moguća je odgovornost i po osnovu krivice (određeni stepen nepažnje)

Kada je u pitanju korisnik lovišta, on upravlja lovištem i javlja se kao organizator lova. Postoje situacije kada korisnik lovišta organizuje lov za strane državljane, koje korisniku lovišta, na osnovu ugovora upućuje strane lovce. Postavilo bi se i pitanje odgovornosti te organizacije. Vezano sa ovim izraženo je u sudskoj praksi stanovište: „Kad divljač love strani državljani, organizator lova ostaje organizacija koja upravlja lovištem, a ne organizacija koja je lovačkom društvu, na osnovu odgovarajućeg ugovora, uputila u lov stranog državljanina, koji je u jednom trenutku pucajući na srndaća ranio tužioca (lovočuvara) koji u ovoj parnici traži da mu tuženo lovačko društvo naknadi štetu koju je pretrpeo u vezi sa tim događajem. O ovoj odgovornosti sudi se na osnovu člana 174. stav 1. ZOO, tj. po načelu objektivne odgovornosti, jer se lovačka organizacija bavi opasnom delatnošću. Sledi da i u slučaju kad divljač love strani državljani, organizator lova ostaje organizacija koja gazduje lovištem, a ne lovačka organizacija koja je na osnovu odgovarajućeg ugovora uputila u lov stranog državljanina (to je u ovom slučaju tužena). Samim pak stupanjem u već opisane poslovne odnose s organizacijom koja se bavi opisanom delatnošću (a lov je nesumljivo takva delatnost) nije tužena i sama postala lice koje se bavi opasnom delatnošću.“¹⁷ Korisnik lovišta, međutim, neće odgovarati u svakom slučaju: „lovačka organizacija, pod kojom se podrazumeva i lovačko društvo ne odgovara za štetu koju su svojim puškama pričinili lovci - članovi tog društva u drugim okolnostima (razbili prozor na tužiočevoj zgradi) a ne prilikom lovljenja divljači. Nesumljivo da lovci tuženog nisu njegovi radnici, već samo njegovi članovi, da lovci nemaju ni status organa tuženog, kao pravnog lica i da su oni, a ne tuženi, sopstvenici pušaka, što znači da je odgovornost tuženog za konkretnu štetu isključena po

¹³ Viši Privredni sud u Zagrebu, Sl-383/71 od 24.05.1971.god. PSP 1/972. broj odluke 310.

¹⁴ Odluka VSH Rev-1236/88 od 20.srpnja 1988. PSP 2/988.

¹⁵ Presuda Vrhovnog suda BiH Gž-68/52 od 307.1952.

¹⁶ Detaljnije videti presudu VSS Rev-3523/98 od 17.08.1999. Preuzeto iz A.Radovanov,Zdravko Petrović, Naknada štete, zbornik sudske prakse, Pravni fakultet Univerziteta Privredna akademija Novi Sad,2009.,str.51.

¹⁷ Odluka VSH Rev-1174/84 od 13.11.1984.

odredbama Zakona o obligacionim odnosima (čl. 170 do 174). Odgovornost tuženog za ovu štetu isključena je i po odredbama Zakona o lovstvu ("Sl. SAPV" br. 11/77 i 17/78, a ovo stoga što lovačka organizacija, pod kojom se podrazumeva i lovačko društvo, odgovara samo za onu štetu koju pričinje lovci i njihovi pomagači prilikom lovljenja divljači, jer je do oštećenja tužiočevog prozora u P., koje nije lovno područje i gde se lov ne vrši, tuženi ne može odgovarati za konkretnu štetu ni pod uslovom da su lovci, kao njegovi članovi, zaista prouzrokovali."¹⁸

U jednom slučaju koji je imao epilog pred sudom, tuženi je pucajući iz lovačke puške u lovu na lisice pogodio bračnog druga odnosno oca tužioca, koji je od zadobijenih povreda umro. Pokojnik je u šumi rezao šibljje za pletenje koševa. Sudovi u ovakvoj situaciji stoje na stanovištu da se radi o tzv. objektivnoj odgovornosti za štetu, tj. o odgovornosti tuženog bez obzira na krivicu. Tuženi je svoju odgovornost pokušao da otkloni prigovorom da je pokojnik kriv za svoju smrt jer je rezao šibljje u šumi bez dozvole. Ta okolnost (rezanje šibljja u šumi bez dozvole nadležnog organa) nije odlučna za pitanje odgovornosti tuženog jer se ne radi o pokojnikovom ponašanju koje bi pridonelo nastanku štete. Po mišljenju Vrhovnog suda između nastale štete i pokojnikovog postupka (rezanje šibljja u šumi bez dozvole) nema neposredne uzročne veze jer bi do štetene posledice došlo i u slučaju da je pokojnik imao dozvolu za rezanje šibljja. Prema tome, tuženi se ne može osloboditi od odgovornosti (prvostepeni sud je utvrdio da na strani tuženog postoji i krivica) za nastalu štetu jer je postupao sa nedovoljnom pažnjom pucajući na lisice.¹⁹

U nekim situacijama, kako bi poboljšao efekte lova, lovac organizuje hajku na divljač, a pri tome angažuje svoje članove ili treća lica. Delatnost hajke nije bez rizika. Često se hajkači kreću po neravnom, klizavom i kamenitom terenu, padaju i povređuju se. Hajkač može biti pogođen hicem iz puške. Usled toga trpe imovinsku i neimovinsku štetu. Korisnik lova odgovara po načelu objektivne odgovornosti za ovakvu štetu.

Odgovornost korisnika lovišta za štetu koju prouzrokuje divljač u sudaru sa motornim vozilom.

Pitanje odgovornosti za štetu koju divljač prouzrokuje imovini i ljudima prilikom sudara sa motornim vozilom na javnom putu, nije posebno regulisano Zakonom o zaštiti divljači i lovstvu, te se može uzeti štetom na koju se primenjuju odredbe navedenog zakona. Javni put prema navedenom zakonu ne spada u lovište. Praksa uzima da i u toj situaciji postoji odgovornost organizacije koja gazduje lovištem, ali uz primenu opštih pravila o odgovornosti, dakle, uz primenu Zakona o obligacionim odnosima, po principima objektivne odgovornosti, jer korisnik divljači kao žive opasne stvari ima obavezu da preduzme odgovarajuće mere radi sprečavanja izlaska divljači na javni put. Korisniku lovišta, po prirodi posla, poznati su reoni gde se divljač pojavljuje na putu, pa ima obavezu da o tome obaveštava Preduzeće za održavanje puteva, da bi se na takvim mestima postavio odgovarajući znak upozorenja, npr. znak „divljač na putu” S tim u vezi i ovo preduzeće može učiniti propuste u vezi sa održavanjem puteva. U ovakvom slučaju, pod određenim okolnostima može postojati i solidarna odgovornost korisnika puta. U vezi sa ovim u obrazloženju jedne sudske odluke se navodi "Kada se u blizini lovišta nalazi javni put, pa zaštićena divljač na ovom putu pričinu štetu trećim licima onda je odgovornost organizacije koja gazduje lovištem i korisnika puta solidarna, pod uslovom da je organizacija koja gazduje lovištem obavestila korisnika puta da preduzme propisane mere za sprečavanje štete od divljači u skladu sa čl. 73. stav 1. i 2. Zakona o lovstvu. U parnicama korisnik lovišta pokušava da otkloni svoju odgovornost time što ističe činjenicu da je od putne organizacije zahtevao da postavi znak „divljač na putu na odgovarajućem mestu”, baš na mestu gde se šteta dogodila, ali da se ovaj oglušio o ovu svoju obavezu, te da je ta putna organizacija isključivo odgovorna. Isti sud je to obrazložio na sledeći način „Ovo isticanje Vrhovni sud nije uvažio iz razloga što putna organizacija nema svojstvo trećeg lica, obzirom da je zakonskim propisima obavezana na održavanje poverenih joj puteva, uključujući tu i postavljanje potrebnih saobraćajnih znakova, pa bi mogla biti, samo suodgovorna za naknadu štete tužiocu, ukoliko bi nepostojanje saobraćajnog znaka "divljač na putu", bilo u uzročnoj vezi sa nastankom udesa i štete. U takvom slučaju bi tuženi savez i ta putna organizacija bili u solidarnoj obavezi za naknadu štete tužiocu. Uzgred treba napomenuti da se postavljenjem tog saobraćajnog znaka ne mogu eliminirati ovakvi saobraćajni udesi već eventualno umanjiti."²⁰ Od svoje odgovornosti (objektivne) organizacija se može osloboditi (potpuno ili delimično) samo ako je šteta nastala krivicom oštećenog ili krivicom trećeg lica. Korisnik nije dužan da naknadi štetu

¹⁸ Presuda Višeg suda u Novom Sadu Gž 2010/87 od 19. 11. 1987. Preuzeto, A. Radovanov, Zbornik sudske prakse sudova APV, Sl. Glasnik" Beograd, 2008., str.

¹⁹ Odluka VSH, Gž-1702/69 od 20.05.1970.

²⁰ Odluka Vrhovnog suda Vojvodine, Rev-10/80. Preuzeto A. Radovanov, Zbornik sudske prakse, Građanskopravna oblast, Privredna akademija, Novi Sad, 2009., str. 99.

nastalu naletanjem srne na motorno vozilo u pokretu na putu ako se utvrdi da je do nastale štete došlo isključivom krivicom vozača motornog vozila, zato što brzinu kretanja vozila nije prilagodio uslovima puta i saobraćaja. "Prema činjeničnom stanju, utvrđenom u postupku, tužilac je pretrpeo štetu tako što je na njegovo vozilo pri vožnji naletela srna. Događaj se odigrao na putu. Vreme je bilo oblačno, put prav, pregledan i vlažan zbog jake kiše koja je padala. Leva i desna strana puta bile su pregledne, a pored toga nije bilo šiblja niti drugog rastinja. Sa obe strane puta bila je široka bankina, a iza bankine kanal u kome je trava bila pokošena. Na nešto više od 8 kilometara pre mesta događaja, nalazio se saobraćajni znak sa oznakom "divljač na putu u dužini od 9 km", i to postavljen na mestu koje je bilo vidljivo. Tužilac nije video ovaj saobraćajni znak. Vozio je brzinom od 80 km na čas, a srnu je, prema nalazu veštaka zapazio kada je od nje bio udaljen 0,80 m, mereno od leve ivice kolovoza nadesno u pravcu kretanja vozila. Tužilac je mogao da izbegne kontakt između vozila i srne, da je srnu uočio na udaljenosti većoj od 14 metara, pri vožnji od 80 km na čas ili da se kretao brzinom od 50,49 km na čas. Do kontakta između srne i vozila došlo je u okviru psihičkotehničke reakcije tužioca jer tužilac uopšte nije kočio već je tek posle udara srne u vozilo preduzeo radnje radi usporavanja brzine. Srna koja je naletela na tužiočevo vozilo za tužioca nije bila iznenadna prepreka, s obzirom na postojeći znak upozorenja. Pošto tužilac nije prilagodio brzinu kretanja vozila uslovima puta i saobraćaja u smislu člana 45. Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima i člana 60. Zakona o lovstvu SAP Vojvodine, tužilačko lovačko društvo nije u obavezi da tužiocu naknadi štetu.

Vrhovni sud prihvata ovakvo pravno shvatanje sudova izraženo u pobijanoj presudi. Naime, da bi tužilac uspeo sa zahtevom za naknadu štete, potrebno je da u smislu člana 154. ZOO, dokaže da je tužen odgovoran za naknadu štete koju je tužilac pretrpeo. Međutim, u postupku je utvrđeno da je do nastanka štete došlo isključivom krivicom samog tužioca koji u smislu člana 45. Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima nije prilagodio brzinu kretanja vozila uslovima puta, nije obratio pažnju na postojeći saobraćajni znak "divljač na putu u dužini od 9 km"- zbog čega je došlo do kontakta između srne i vozila i nastupanju štete."²¹

Zaključak

U praksi su česti slučajevi da neka od zaštićene divljač (sisari i ptice) čini štetu pravnim ili fizičkim licima, u lovištu i van lovišta, te oni ustaju sa zahtevom za naknadu štete, najčešće prema korisniku lovišta. Ostvarivanje naknade štete pokazuje izvesnu specifičnost, kao što je kratak rok u kome se mora podneti zahtev za naknadu štete. Radi se tzv. prekluzivnom roku. To praktično znači da nepodnošenje zahteva za naknadu u zakonom predviđenom roku, gasi pravo oštećenog na naknadu štete. To dolazi otuda što se ne poznaju odredbe zakona o zaštiti divljači i lovstvu, kojim se jednim delom reguliše pitanje naknade štete. Ta činjenica dovodi oštećenog u situaciju da štetu, koja može biti i većeg obima, ne može uspešno da ostvari. Sem što je rok u kome se može staviti zahtev za naknadu štete od divljači i suviše kratak (10 dana) i što teče od dana pričinjene štete, oštećeni mora identifikovati divljač koja je pričinila štetu, i u koji režim zaštite potpada životinja koja je počinila štetu na imovini ili telu oštećenog, jer od ovoga zavisi kome se obratiti zahtevom za naknadu štete – korisniku lovišta ili društveno-političkoj zajednici, odnosno Ministarstvu koje je propisalo trajnu zabranu lova. Tako: ako je štetu pričinila divljač za koju je trajno propisana zabrana lova, tu štetu je dužno da nadoknadi nadležno Ministarstvo Republike Srbije, pošto je njen organ propisao trajnu zabranu lova. Ako štetu pričinii lovostajem zaštićena životinja, šteta se može zahtevati od korisnika lovišta. Korisnik lovišta može biti organizovan kao javno preduzeće, privredno društvo, drugi oblik preduzeća, kao i lovačka udruženja i druga udruženja koja su osnovana i deluju u skladu sa zakonom. Korisnik lovišta može da bude i pravno lice koje nije registrovano za obavljanje stručnih poslova u gazdovanju i/ili lovočuvarskih poslova sa pravnim licem registrovanim za obavljanje tih poslova pre podnošenja zahteva za dobijanje prava na gazdovanje lovištem. Ovo može činiti poteškoće oštećenom kod podnošenja odštetnog zahteva, u tom smislu što mu u traženju subjekta odgovornosti može proteći rok za podnošenje zahteva za naknadu štete.

Literatura

- [1] Gajović J.: Šteta od životinja i Zakon o obligacionim odnosima, str. 662-670, Pravni život, Prvi tom, 1988.
- [2] Karanikić Mirić M.: Krivica kao osnov deliktne odgovornosti u građanskom pravu, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Centar za izdavaštvo i informisanje, Beograd, 2009.
- [3] Kostić D.: Pojam opasne stvari, Savremena Administracija, Beograd, 1975.
- Stjepanović Stanka: Odgovornost za štetu koju pričinii divljač, str. 649-661, Pravni život, Prvi tom, Beograd, 1988.
- [4] Petrović D.: Odgovornost za štetu od životinja, Pravni život br. 10/1996, str. 603 – 609, Beograd, 1996.

---

²¹ Odluka VSS, Rev-163/92 od 26.02.1992. godine. PSP 1/992.

[5] Počuča Milan: Naknada nematerijalne štete zbog pretrpljenog straha, Privredna akademija Novi Sad, 2008.

[6] Radovanov A., Petrović Z.; Naknada štete – Zbornik sudske prakse, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, Novi Sad, 2009.

[7] Radovanov A.; Zbornik sudske prakse, Građanskopravna oblast, Privredna akademija, Novi Sad.2009.